

Bodils corona-veckobrev måndagen den 16/3 - söndagen den 22/3

Nyss hemkommen från USA (precis innan Trump drog ner gardinen) via Paris och sedan Göteborg (eftersom Danmark hunnit stängas medan vi var i luften) är jag lika omtumlad av den plötsliga *superdominansen* av corona, också här hemma, som av jetlagen.

Det är som om allt och alla plötsligt *regredierat*, och kraven på att vi ska hänga med i paradigmskiftena tycker jag faktiskt är ohemula. Vi lever ju inte längre i ett envåldsvälde, inte ens i ett superauktoritärt samhälle utan i ett sammanhang där var och en sedan barnsben får lära sig att man faktiskt *ska* tänka själv. Just nu är det som om de flesta har blivit så överrumplade att de köper instruktioner rakt av – i väntan på att allt ska bli "som vanligt" igen, och undantagstillståndet ska ha upphört. Men själv tänker jag så här:

Nyss sågs jag som en OK världs- och samhällsmedborgare om jag

- Hyllade det globala och alla människors lika värde
- Hyllade speciellt den europeiska gemenskapen
- Medverkade till min samtid, gärna genom att arbeta åtminstone tills jag var 75, gärna längre. För en 70-åring nu hade hälsa likvärdig med en 50-åring år 1950.

Nu skulle jag plötsligt

- Gilla alla stängda gränser och helst också stänga min egen dörr
- Tycka det var OK att länder inom Europa lät bli att samråda med varandra.
- Se det nationella som den enda existerande nivån. EU som bortflugit, t o m dess flagga. Och det blågula desto mer påfallande. Borta också det regionala. När Stockholm drabbades hårdare, lät det som om "Stockholm" var "Sverige".
- Som 70+ byta min självbild till att vara skör och karantänsbehövande och inte visa mig bland folk.

Redan denna första vecka hemma reagerar jag mot det *ensidiga* i coronasatsningen. Det är som om inget av allt det andra i vårt tidigare normaltillstånd var särskilt viktigt. Vem får längre sin cancer diagnosticerad och behandling påbörjad tillräckligt snabbt? Varför ska vården börja stoppa all sin drop-in-verksamhet när människor som bäst behöver tryggheten? Etc. Varför börjar man ställa in också tidigare planerade operationer och behandlingar? Varför får det tillkomma allehanda inskränkningar verksamhetsmässigt, samhälleligt och ekonomiskt – *som om ingenting i det tidigare livets rutiner och möjligheter längre var viktiga?*

Är verkligen allt detta *meningsfullt*? Jag tittar ibland på min jordkällare och tänker att om jag så häckar i den ett halvår eller så och bara tar emot mat via några spjälor, så har coronan ändå ingenting emot att vänta på mig tills jag kommer ut till den ... Sjuka blir vi ju förr eller senare.

Därför måste jag åtminstone få fråga: sett på ett halvårs sikt – innebär alla de ovanstående totala kovändningarna netto något positivt, ens för folkhälsan? Och vad gör de med människors långsiktiga levnadsförutsättningar? Kerstin Hessius är en av de få som sagt att vi måste ju åtminstone göra planer, även om de hela tiden ändras. Vi måste visa varandra vad det är för sorts framtid vi föreställer oss, inte bara prata om "det farliga" i obestämd form och bara siffersatt i antalet medicinskt påtagligt drabbade av "C". Hon och jag har utbytt brev. Handskrivna.

Bodils corona-veckobrev måndagen den 23/3 - söndagen den 29/3

Siffrorna bara väller över oss. Själv tar jag till mig dem morgon och kväll. Och fortsätter att tänka:

C har ju redan välvt upp och ner på samhällen, verksamheter och arbetsplatser. Det enda jag känner mig riktigt säker på framåt är – vad gäller det materiella – att det kommer att ske en häftig åtstramning av det globala. En produktion baserad på beståndsdelar från 17 olika länder kommer i framtiden omöjligt att kunna betala försäkringskostnader för verksamheten – en sådan har visat sig alltför sårbar med dagens tvärstopp i flödena. Överhuvudtaget kommer vi att ompröva inställningen till att alls våga leva i en värld så beroende av just flöden för både levande människor och döda ting. Vi människor vill ju ha koll! Så visst kommer graden av självförsörjning att öka, på nationell, regional, lokal och hemma-hos-nivå. Den nyss oemotståndliga storstaden, typ Stockholm, har visat sig mindre motståndskraftig än det glesbygda – visst kan det komma att påverka. Och turismen, denna jätteindustri med kryssningsfartyg mm, har tappat sin stjärnglans.

Samtidigt är det förstås tveksamt hur mycket vi kommer att satsa på karantäner av allehanda slag – inte bara C utan alla andra virusar och farsoter har ju en förmåga att vänta ut oss om vi till äventyrs får för oss att häcka i våra jordkällare. Egentligen är det patetiskt att den tämligen nytillkomna globala världen inte hade lagt någon ork på att rusta sig på överstatlig nivå med insatser om vad man skulle göra vid nästa pandemi. Sedan Hongkong-influensan 1968 har vi ju haft gott om tid på oss. Och "alla" har vetat att det är klart att nästa och nästa kommer. Men någon global strategi fanns överhuvudtaget inte till hands inför C. Vilket tillkortakommande för det globala samhället!

I Maslows gamla behovshierarki fanns nederst det fysiologiska – mat, vatten, värme, skydd – och överst självförverkligandet. Mellan dem fanns det tre nivåer: trygghet, gemenskap och självkänsla. Problemet för vår tid har varit att vi liksom ryckt undan de tre mellannivåerna så att den översta nivån, självförverkligandet, kraschlandat på den nedersta, de fysiologiska behoven. Det är ingen vacker bild. Kanske kan coronan hjälpa vår civilisation till att utveckla just trygghet, gemenskap och självkänsla och därmed sluta lägga allt krut på 1:an och 5:an? Sådana funderingar i en poetisk form kan man hitta på nätet där Kitty O'Mera skriver i "Sent by a sister from Italy":

And the people stayed home.

*And read books and listened, and rested and exercised,
and made art and played games,
and learned new ways of being and were still.*

And listened more deeply.

Some meditated, some prayed, some danced.

Some met their shadows.

And the people began to think differently.

And the people healed.

And, in the absence of people living in ignorant, dangerous, mindless and heartless ways, the earth began to heal.

*And when the danger passed, and the people joined together again,
they grieved their losses, and made new choices,*

and dreamed new images,

*and created new ways to live and heal the earth fully,
as they had been healed.*

Bodils corona-veckobrev måndagen den 30/3 - söndagen den 5/4

Om att svälja elefanter men sila mygg:

Tillvaron har blivit så surrealistisk. Jag är fortsatt bergfast övertygad om att stora delar av den existerande corona-bekämpningen inte bara är missriktade utan också sker på bekostnad av andra åtgärder, inom och utom coronasfären. Är jag verkligen ensam om att se det jag ser och undra över det jag undrar över?

Bara tre exempel på det surrealistiska:

Coronaviruset överlever inte utan varelser att bo hos. Var i Europa finns de mest gynnsamma platserna för viruset att leva och utvecklas på? Troligen är det i flyktinglägren. Vad har EU och europeiska länder satsat på för motåtgärder där? Såvitt jag vet inga. Men detta är och borde vara ett engagemangscentrum i virusarbetet. I stället kommer lägren att fungera som kuvöser för virusspridning och virusöverlevnad.

*Var i Sverige är coronaviruset farligast? Jo, hos de mest sjuka äldre, dvs på äldreboenden och hos dem som har hemtjänst och/eller hemsjukvård. Det är väl dokumenterat att *antalet personer inom en vecka som där möter en sköra äldre människa ofta uppgår till 15-25*, oräknat de tillfällen då närstående måste gripa in. Detta är fullständigt orimligt, också i ickevirus-tider, också utifrån den enskildes behov av etablerade relationer till omsorgspersonalen. I corona-tider är och borde en minimering av storleken på omsorgsgruppen vara ett direkt engagemangscentrum för virusarbetet. I stället för att förvränga synen på unga, medelålders och äldre genom föreskrifter för *friska 70+:*are (det har faktiskt inte presenterats någon evidens för att det skulle vara en utsatt grupp). Men tänk om ett värnande om sköra äldre med hemtjänst och hemsjukvård (för länge sedan) hade riktats in på all schemaläggning så att denna hade optimerats med avseende på att det ska vara *så få som alls är möjligt* kring varje berörd människa. En självklar gudagåva som borde funnits alltid men som nu är äkta viktig.*

Själv har jag börjat se på Homeland... Eftersom jag aldrig tidigare följt något sådant, har jag nu sisådär 7 års serier med 12 entimmarsprogram i varje framför mig. Eller nåttt. Blää.

ÄNTLIGEN har nu en statistiker, Tom Britton, framträtt och sagt att han beräknar att 0,5-1 miljoner svenskar hittills är smittade. Att april blir maxmånad för smittan (efter den kommer hälften av oss att vara smittade, att det lugnar sig i maj (efter maj är 2/3 smittade) och blir nästan inget i juni. Vid det laget har man nått flockimmunitet.

Bodils corona-veckobrev måndagen den 6/4 - söndagen den 12/4

För första gången har jag nu hört också Folkhälsomyndigheten säga ut att än så länge finns det ingen överdödlighet i Sverige jämfört med vanliga influensaepidemier. Om jag förstått det rätt, står normala influensor för en överdödlighet per år på 2000-3000. Den siffran brukar vi inte känna till och inte tala om. Troligen kommer coronasmittan, när den väl härjat färdigt, att stå för mer än så, eftersom den är så ny att vi helt saknar motståndskraft mot den. Men det handlar *inte* om 1000 gånger mer, inte heller 100 gånger mer eller ens om 10 gånger mer. Inofficiellt har jag hört bedömningen att det kan komma att handla om 3 gånger mer.

I veckan har det också sagts ut att

- Så många som fyra av fem coronasmittade kan helt sakna symptom.
- Toppen på coronavåg 1 i Sverige kan nå omkring valborgsmässoafton – första maj.
- Vi kommer ju alla att smittas förr eller senare. Men det tonas ner, som vanligt, för om det sprids för mycket, blir det rimligen svårare att hävda semikarantänrestriktionerna.

Vad är det då hittills som varit *bra* med coronan i bemärkelsen "det kunde varit *mycket* värre"?

- Det kunde varit ett virus med värre medicinska effekter – det här är ju trots allt jämförelsevis beskedligt.
- Det kom *inte* hit med flyktingar utan med människor som kom tillbaka efter skidsestrar i Italien/Österrike. Bara tänk vilken folkstorm med främlingsfientliga förtecken det annars kunde blivit!
- Förändringarna i det politiska klimatet. Tänk att SD äntligen hamnar under ett 20%:igt väljarstöd medan S är uppe över 30!

Coronabrev 5, BJ, 13-19 april

När väl detta är över, kommer mycket att bli "som vanligt", dvs som det var "bc", vilket åtminstone den närmaste tiden efter Coronahärjningarnas maxhöjder kommer att kunna utläsas före Coronan snarare än fKr.

*Men annat kommer att ha ändrat sig **mycket**. Så vad kommer då att bli viktigast bland bestående ändringar? Låt mig börja med ett dussin – och fyll gärna på! Mina är inte rangordnade: det vore meningslöst för de ligger på olika nivåer.*

- Kina blir den definitiva världsledaren, inte bara som nu ekonomiskt utan också som den stormakt som bäst kunnat möta pandemin.
- USA förstår till sist att också alla amerikaner tjänar på ett gemensamt sjukvårdssystem.
- Äldrevården och -omsorgen i Sverige läggs om så att dess schemaläggning uppgraderas till 1980-talets nivå: de berörda ska per vecka möta högst 4 vård- och omsorgsgivare.
- Möten av alla de slag bedrivs mer över nätet.
- Mer av skolarbetet uträttas hemifrån.
- Tillverkningsindustrin kommer att försöka minimera sitt starka beroende av råvaror och komponenter från många olika ställen på jorden.
- Transporter överlag kommer att minska i omfattning.
- Vi människor kommer att resa mindre.
- EU detroniseras så att dess rätt till överstatligt beslutsfattande kringskärs kraftigt.
- Sverige (och andra länder) kommer att under några år ha ett extra corona-skatteuttag för att dels fylla hålen i skattekitan, dels bygga upp beredskapslager värda namnet.
- WHO eller något annat FN-organ får i uppdrag att ta fram och ständigt hålla uppdaterade globala överstatliga krisprogram att ha till hands inför nästa pandemi.
- Graden av självförsörjning vad gäller livsmedel ökas kraftigt genom subventioner till svenska bönder och/eller strafftullar för livsmedelsimport och/eller mer av industrimässigt odlade grödor.
- Somliga BC-effekter kommer att påverka klimatet. Men vilka kommer att få störst effekt?
- Somliga BC-effekter kommer att påverka krig-och-fred-situationer på jorden. Men vilka kommer att få störst effekt?

Coronabrev 6, BJ, 20-27 april

Jag skriver detta redan innan veckan är slut, för det jag funderar över den här gången lär inte hinna ändras innan veckan är slut.

Jag hör till dem som "fick" asiaten 1957. På hösten i första klass på gymnasiet. Har en vag minnesbild av att många i min klass (en tredjedel?, hälften?) var sjuka. Men inte ställdes det in någon undervisning för det, inte heller några prov. Skolan och arbetslivet fortsatte, så också idrottsevenemangen. Fast ibland vann inte det förväntade laget – troligen för att det var just deras stjärna/stjärnor som drabbats ... Att fotbolls-VM som ju gick i Sverige 1958 skulle kunna ställas in på grund av asiaten var garanterat inte uppe till diskussion.

Erlander smittades, Adenauer likaså, men samhällsapparaten och samhällsfunktionerna arbetade på. 300 000 svenskar konstaterades smittade (man tror numera att den sanna siffran var åtminstone 1 miljon). Många barn dog. Och globalt dog sammanlagt 2-4 miljoner människor.

Ändå var det nästan som om asiaten var en ickehändelse. Individuellt märkte vi det förstas i allra högsta grad – det var en obehaglig sjukdom (själv minns jag fortfarande hur trött jag var långt efteråt). Men det var ändå inget som ingick i livsberättelsen, för asiaten var *inget man fäste något större avseende vid på kollektiv nivå*. Den fick inga halv-/helsidor i tidningarna; den information som alls fanns skyttades förbi som små notiser. Och inga förbud utfärdades mot att träffas i större grupper. Visst gick produktionen ner men inte så mycket. Och det blev inga störtdykningar för vare sig trafik eller handel.

Så vad är då skillnaden mellan coronan nu och asiaten då?

Virusmässigt är pandemierna visserligen olika, men det verkar inte vara någon större skillnad på vare sig graden av smittsamhet eller på allvarsnivån i sjukdomsförloppen, bortsett från att de som drabbas av corona-lunginflammationen inte kan antibiotikabehandlas utan måste få självläka under en period med stöd av syrgas och respiratorer. Den globala spridningen tog något längre tid då än nu. "Asiaten" upptäcktes i Kina tidigt 1956, nådde [Singapore](#) i februari 1957, [Hongkong](#) i april, USA i juni och kulminerade i Sverige oktober 1957).

Men den egentliga och stora skillnaden ligger i reaktionerna hos de samhällen som tar emot virusen: *Nu reagerar länder världen över med åtgärder som lamslår vardagen och försätter människorna i ett planlagt undantagstillstånd av typ "ju mer karantänbetonat, desto bättre". Då fortsatte verksamheter som om ingenting hänt. Ofta decimerade, förstås, men aldrig så att insatser, aktiviteter och kontakter mellan människor kringkars "bara" för att därigenom minska smittrisken. Smittan pågick helt enkelt parallellt med det vanliga livet. Man tog pandemin för det den var: något som förr eller senare skulle drabba de flesta.*

Min fråga är alltså: *är det självklart att våra nuvarande tankesätt och förhållningssätt är klokare än de för 63 år sedan?*

Coronabrev 7, BJ, 28 april – 5 maj

Livet tickar på, och så mycket är i alla fall klart som att det finns mycket att fundera på.

Att fråga *när* detta undantagstillstånd är över känns tämligen meningslöst – virusspridningen kommer inte att slå om till närmelsevis lika snabbt som den började. Men *hur* kan vara lite spännande att spekulera kring.

De första uppskattningarna av hur länge det kan tänkas dröja innan 2/3 av världens befolkning är smittade och vi därmed kan ha uppnått en s k flockimmunitet har nu kommit. **Två år.** Vilket ju ändå bara är en delsanning för ett tänkt genomsnitt. De länder, typ Nya Zeeland, som alldeles isolerat sig från corona – för dem kommer garanterat ingen immunitet om två år. Hur ska de göra när större delen av omvärlden börjat leva sina AC-liv (After Corona) – fortsätta att isolera sig i evig tid, eller? När Finland lättade på sin Helsingfors-karantän, och när andra länder så smått började öppna sina skolor och en och annan affär, var ett av skälen just att smittspridningen gick för långsamt med de insatta åtgärderna.

Sökandet efter en människo- och samhällsstyrd *balans* i smittspridningen kommer således att fortsätta, och allt oftare får vi nu höra om de analyser man kommer att kunna göra efteråt om vilka balanskonster som var "bäst". Själv tror jag inte att man någonsin kommer att kunna slå fast det, för det handlar ju om ett "bäst för vad?" Och det verkar vara för känsligt för att tala om. Hm. Är det självklart att det bästa är minsta möjliga smittspridning för att därmed rädda människoliv och hindra sjukvården från att kollapsa? Det kan låta så bestickande, och den som säger att vi måste balansera detta mot *resten*, typ det som kallas "ekonomi", får det hett om öronen.

Men i de riktigt fattiga länderna innebär ju ett stopp i köp-och-sälj att hungersnöden slår till obönhörligt. Barn måste plötsligt svälta i en nyss okänd omfattning, och barnadödligheten växer. De barn som nu dör eftersom de får för lite mat hör till den grupp som hade klarat sig utmärkt i en vida spridd coronaepidemi. *Så med vilken rätt byter vi då ett och annat människoliv hos en äldre människa mot ett barns med hela sitt liv framför sig – och stoltserar mer ju bättre vi är på att minska smittspridningen?*

Motsvarande frågeställning fast mindre drastisk finns förstås också i vår obegripligt privilegierade del av världen. Vad är det vi gör när vi prioriterar minskad smittspridning framför så mycket annat? Det självklara svaret är att somliga grupper vinner på det, medan andra förlorar. *Hur går det för de unga, t ex?*

Den ungdomsarbetslöshet som fanns nyss var egentligen inte generell utan handlade om tre grupper: de utomeuropeiskt födda, de som saknade fullständigt avgångsbetyg från skolan och de som hade funktionsnedsättningar. När coronan kom, hade det hunnit lossna något, och en del av dem hade fått åtminstone tillfälliga jobb. Men nu? Alla dessa nedstängningar av exempelvis caféer och restauranger – de representerar inte bara stora förluster för ägarna utan också en rejäl käftsmäll för de unga som än en gång fick veta att de inte "dög". Så medan vi begränsar oss för att slippa bli smittade och därmed bevara samhället något så när intakt (det uttrycks i termer av att vi ska vara "solidariska"), är vi samtidigt minst sagt osolidariska, på gränsen till hänsynslösa, mot de unga som nu än en gång utestängts och fått svårt att bevara framtidstron. I bästa fall förmår de vänta på den några år eller så, i sämsta fall får de aldrig fatt på den.

Coronabrev 8, BJ, 6-12 maj

Veckans snackisar som jag ser det har varit

- poängen med munskydd
- det lovande utfallet av en trekombinationsbehandling mot covid-17 och
- att kanske Stockholm når flockimmunitet redan i juni

Munskydden. Under andra världskriget kändes det tryggt med mörkläggningsgardiner också i min hemby, och jag är säker på att man vaktade på varandra så att alla verkligen sköta sig i detta. Det var där effekten låg, snarare än i att fienden faktiskt blev lurad. Kanske är motsvarigheten till detta det viktigaste med bärandet av munskydd? Man inbillar sig själv att man är mindre mottaglig för smitta och samtidigt själv mindre smittsam för andra. Dessutom finns det något synligt att bevaka: sköter sig de andra också? Kort sagt: man kan *göra* något, detta något *syns*, och man *tror* på det. Ingen dålig kombination – det erkänner också jag, trots att jag själv inte använder munskydd.

Trekombinationsbehandlingen. Hurra, man provar – och somligt funkar! Jag tror detta är viktigt, inte bara för det minskade lidandet hos de behandlade utan också för att effekterna av läkemedlet (de inträffade lika väl som de uteblivna) ger viktig kunskap om viruset i sig. Det här gäller också för gamla kända åkommor – vem kunde veta något om magsårens natur innan det *bevisats* att det kunde botas med antibiotika, dvs faktiskt *förorsakades* av bakterier?

Den lokala flockimmuniteten. I början på juni kan dryga 40% av stockholmarna vara smittade, och enligt Britton kan det räcka för flockimmunitet där. Men, tänker jag, de kommer bara att kunna känna sig rimligt trygga så länge som de stannar i Stockholm. Kanske är även det ett för stort område: så som vi levte i våra halvkarantäner, blir man rimligen först flockimmun i somliga stadsdelar, i andra inte. Undrar hur vi kommer att reagera på det? Om stockholmarna kanske kommer att vara lika rädda för att beblanda sig med utbölingar som vad ölänningar och skåningar har varit för att få besök från Stockholm? Det här kommer att bli något som påverkar relationen mellan områden, stora som små. Nära besläktat med det är rädslorna för och förutsägelserna om en andra och en tredje våg. Som t ex att dödstalen i övriga nordiska länder efterhand kanske kommer upp i paritet med de svenska. – Sådana tankar ligger nära mina ursprungliga, där jag i coronabrev 1 spekulerade i vad det skulle göra för skillnad om jag tillbringade det närmaste halvåret i en jordkällare eller inte. Coronan hade ju snällt väntat på mig...

Coronabrev 9, 13-19 maj

Inte förrän nu har jag läst på om spanska sjukan 1918-1920. Snacka om att utsättas för prövning – detta anslöt direkt till slutet av första världskriget! I Sverige dog 40 000 av den pandemin. Om jag räknar baklänges från att cirka 2% av de diagnosticerade dog, måste faktiskt de diagnosticerade ha utgjort hela 2 miljoner, dvs en tredjedel av den dåvarande befolkningen. Vilken läkarprestation det måste ha varit, fast kanske baserades inte alla diagnoser på faktiska läkarutsagor? Rimligen kan det inte alltid ha varit så noga med den formella diagnosen: under oktober och november 2018 dog det exempelvis mer än dubbelt så många per månad som normalt. Då räckte det nog långt med en lekmanautsago utifrån de typiska symptomen.

Spanska sjukan var en trevågorsinfluensa. Den första vågen med början i mars gav ganska beskedliga symptom, medan den andra med början *redan i augusti* var både extremt smittsam, svår och dödande.

- *Konstigt*, tycker jag, att den andra vågen var värre än den första.
- *Och konstig tidpunkt* för en influensa att börja om igen, så snart efter den första och dessutom under en sommarmånad.
- Och *konstig spridning*: det var Norrlands *inland* som drabbades hårdast ... Och den mest drabbade gruppen åldersmässigt var varken barn eller gamla utan människor i åldern 20-40.

Men vad då "konstig"; spanska sjukan åstadkom väl sitt – på *sitt* sätt. Varje virus har ju sin alldeles egna profil och denna är troligen mer styrande för utfallet av pandemin än vad de mänskliga åtgärderna är. Vad om de mänskliga insatserna har en patetiskt liten inverkan sett på några års sikt? Vi är ju ändå "bara" virusarnas bomiljö. Och det *arv* som virusarna bär på, deras *genom*, och därmed deras alldeles egna profil, kan vi garantera inte påverka. En arv-kontra-miljö-diskussion för virusar skulle kunna bli minst lika vital som den kring vad det är som avgör hur det går för var och en av oss i livet, dvs hur arv och miljö växelverkar.

Nåja, nu flippade jag ut i något som bara var en analogi (men en bra en!). Men spanska sjukan-analogin hjälpte mig i alla fall fram till insikten att vi inte borde vara särskilt förvånade över existerande covid-19:s specialiteter vad gäller åldersprofil, könsprofil och platsprofil. Det är förstås så med *alla* virus – vart och ett har sin profil. Funderingar:

- Med facit på hand om den dåvarande andravågens ökade farlighet i spanska sjukan: hade det rentav varit bättre om fler då medvetet hade *sökt sig* till smittan i första omgången (och därmed sluppit den andra)? (Så som många av oss 40-talister gjorde med våra barn för att de säkert skulle få barnsjukdomarna just i barnaåren ...).
- Vad vet vi om de kommande vågorna av den nuvarande pandemin? Kan det till äventyrs visa sig att hel-/halvkarantänerna de gångna två månaderna inte bara varit överdrivna och därmed har ställt till mer elände på sikt än de var nyttiga i stunden – kan de rentav ha varit *kontraproduktiva*?! Dvs kan det bli så att de som inte smittas nu i första omgången sedan riskerar något ännu värre i den andra? Och *vet* man alls i nuläget något om de kommande vågornas karaktärer?

Offensivt framåt

Först på önskelistan ligger förstås det vaccin som kommer förr eller senare och som vi så gärna hade velat skulle funnits redan från början så att covid-19 inte blivit en pandemi överhuvudtaget.

Mycket talar för att vi människor nu kommer att kunna sluta oss samman (utom eller inom WHO, med eller utan USA) och genomföra en liknande inventering av virusar som det man gjorde för det mänskliga genomet i Hugo-projektet, the Human Genome Project (HGP). I det identifierade och kartlade man 1990-2003 *alla* gener i det mänskliga genomet från både en fysisk och en funktionell utgångspunkt. Man har alltså numera full koll på den sekvens av kemiska baspar som utgör människans DNA. *Tänk när det motsvarande blir gjort för virusar!* Vetenskapssamhället vet ungefär hur man skulle göra, men det kräver en hisklig massa klokskap, mantimmar och pengar. En liten aning om vad som skulle behöva kartläggas kan man få genom att gå till <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/genome/viruses/> .

Sökandet och kartläggningen pågår givetvis redan (och har pågått ett tag) fast i tämligen liten skala, t ex i the *Global Virome Project*. Kolla gärna <http://www.globalviromeproject.org/support-gvp> för att se hur lönsam en sådan forskningsinsats skulle kunna bli om man jämför dess kostnad med den som *en* enda pandemi, nuvarande covid-19, förorsakar, inte bara mänskligt utan också ekonomiskt!

Tänk om insatserna skulle kunna leda till att man inom kanske tio år är så "färdig" att nästan vilket larm som än uppkom skulle kunna mötas med: "nu är det xytuv som börjat härja. Lämpligt vaccin: ABCDE. Lämpligt motmedel för redan smittade FGHIJ". Om/när **Grand Global Virome Project** startar, behöver man förstås inte vänta tills *alla* virusgenom är kända – varje utvidgning av den nuvarande kunskapen ökar chansen att världen kan vara *bättre* förberedd när nästa virusutbrott kommer och kanske rentav har turen att redan ha kartlagt egenskaperna hos ett snarlikt virus.

Bill&Melinda Gates foundation har redan tilläggssatsat ett forskningsstöd i denna riktning (och därmed hunnit hamna i sociala mediers bakvatten enligt vilket stiftelsens ambition är att patentera viruset och tjäna multum på vaccinet ...). Själv tror jag på en ostoppbar våg av fund raising i riktning mot the **Grand Global Virome Project** för en sådan insats kommer att dra till sig både nationer och organisationer och företag och individer. Avanti!

Coronabrev 10, 20-26 maj

Det är söndagsförmiddag och jag har unnat mig att ligga kvar och lyssna på Martin Wicklins söndagsintervju med Anders Tegnell. Först – innan jag närmar mig coronan – jag gillar Martin Wicklins sätt att samtalsintervjua snarare än intervjua. Han är *så* väl förberedd. Och samtidigt så öppen och följsam (utan att därför vara mesig) att man som intervjuoffer inte känner sig trängd. Ändå blir man då och då överraskad och säger sådant som man inte hört sig själv säga tidigare, åtminstone inte så fullt ut. Det ger en därför något att själv fundera på också efteråt. Så blev det garanterat när jag själv satt på intervjustolen. Vilket troligen gav mig andra öron att lyssna på just söndagsintervjuer.

Överlag är den stora fördelen med dessa att man hinner tänka själv som lyssnare redan med de pågående. De har ett så avspänt tempo. I morse funderade jag främst över vad det är vi *inte* ser genom det starka fokuset på just *dödstal* för coronan. Vad mer av vikt hade de hunnit prata om om inte också Martin Wicklin hade harvat runt i jämförelser mellan dödstalen i de nordiska länderna? Hur tänker du själv kring vad den dagliga rapporteringen av covid19-dödsfall gör med oss? Dödsrapporter är garanterat inget vi tidigare varit vana vid, vi som brukat matas med väderutsikter till lands och sjöss, vad regering och riksdag har bestämt, vad kungligheter haft för sig och hur antalet grova brott utvecklats sig. Men *antalet* döda?? Och är ens de nuvarande siffrorna faktiskt så anmärkningsvärda som de verkar om man pratar om dem och bara dem utan att sätta in dem i något sammanhang? Med andra ord: var finns proportionerna?

Också när sammanhang till äventyrs redovisas, blir även dessa konstiga, inte sällan aningslösa. Hur tänker exempelvis de som gör stor affär av att det inte sedan 1993 har dött så många under årets första fyra månader i Sverige som vad det gjorts i år? Man borde väl snarare reagera med "vad var det som hände 1993?!" *Och det kommer ju ingen av oss ihåg!!! Det om något visar det anmärkningsvärda i att vi just nu spiraliserar kring coronadödstal på samma nivå.* År 1993 kom det "bara" en något besvärligare influensa än den vanliga, och av den dog det lika många då som nu, detta trots att den dåtida befolkningen var betydligt mindre. Men, som sagt, utan att det blev någon folkstorm för det. Knappast ens en darrning på manschetten.

Hakar jag på sifferexercisen är det numera 90 000 personer om året som dör i Sverige. I fjol var det "bara" 89 000 vilket är det *lägsta* antalet på ett enskilt år sedan 1977 (har någon lagt krut på att analysera varför det var så; var det kanske "bara" att fjolårets influensa var ovanligt beskedlig?). Det var alltså då 43 år sedan dödstalen under ett år var så lågt, medan det "bara" är 27 år sedan dödligheten på en 4-månadersperiod var så hög som nu ...

Själv är jag kvar i det jag uttryckt i tidigare coronaveckobrev: att vi måste ta fatt på det *komplexa* snarare än det *komplicerade* för att på bästa sätt kunna leva oss igenom pandemin. "Lätt" blir ingen pandemi förrän vi åstadkommit det jag skrev om i förra veckan: en kartläggning av all världens virusDNA. Fram till dess kommer pandemier att inverka på våra liv inte bara genom sjukdomar och död utan också genom exempelvis undernäring och svält, ökad individuell och samhällelig fattigdom, försämring av också andra delar av människors hälsa än den epidemiska, minskat lärande, minskat produktivt arbete, etc. Observera att alla dessa går in i varandra och beror på varandra, och att sambanden är långt ifrån enkla! Det handlar faktiskt inte så mycket om att kunna *hålla många bollar i luften samtidigt* utan om att "bollarna" inte *är* enskilda. Om pandemiförhållningssätten "bara" hade varit komplicerade, hade det varit med dem som med en trasslig garnhärva: det hade funnits allt att vinna på att nysta upp dem i välordnade garnhärvor, varje färg för sig. Men så är det inte, eftersom detta är lika komplext som någonsin en bildväv (eller som livet självt): att försöka bringa "ordning"

genom att nysta upp varje färg för sig i en väv medverkar ju inte till något annat än att bildväven blir förvanskad.

Munskyddens vara eller inte vara kom inte upp i Söndagsintervjun, vilket jag håller Martin Wicklin räkning för. Bra! Men *om* det hade kommit upp – tror du då att samtalet hade innefattat något annat än själva munskyddens effekt på smittspridningen genom inandning respektive utandning, den upplevda tryggheten och den sanna? Hade någon av dem kanske tagit upp hur de tänker om den effekt som en rökdykarmundering kan ha på svårt sjuka, ofta dementa människor med synen i behåll?

Coronabrev 11, 27 maj – 2 juni

Den 1 juni är ett så fantastiskt datum – då har man hela 100 sommark dagar framför sig. Det ligger en sådan rikedom och jubel i det att det inta kan skymmas ens av Krösa-Maja-fasor typ ”men du har ingen aning om vad som kommer sedan. Morr och murr och murr. Det kan bli etter värre!”

Själv har jag inte så starka anlag för svartsyn, så jag ska försöka kunna njuta av alla dessa sommark dagar, fullt ut. Men jag kan erkänna att jag börjar bli lite störd av det myckna vi så uppenbart just inte *vet*. Knappast har en aning om.

Något lite om vad vi *inte* vet

Typ: den minskade smittspridningen i Stockholm är faktiskt ett tecken så gott som något på att immuniteten börjar öka där. *Men varför är det då inte fler som har antikroppar vid testerna?* Svaren handlar om att immunitet inte är samma sak som antikroppar.

Hör och häpna: *Man kan vara immun utan att få antikroppar, och man kan ha antikroppar utan att vara immun.*

Det är förmodligen inte antikropparna som skyddar oss utan framför allt mördar-T-cellerna som dödar de egna virusinfekterade cellerna. Vilket oftast är det som är viktigt för immuniteten. Men att mäta mördar-T-celler är svårt, så i stället mäter man antikroppar för de kan vara ett tecken på att man *har stött på viruset* och skapat sig ett visst immunförsvar. Men huruvida man verkligen är immun, det kan man inte veta.

Jaha, ja. Antikroppstesterna kan alltså vara bra för att se hur *många* som har haft sjukdomen, men inte för att för sin egen del kunna utesluta eller garantera immunitet.

Det kan jag till nöds begripa på den individuella nivån (även om det vore roligare om sambandet var mer direkt). Men *både* den minskade smittspridningen i Stockholm *och* det relativt låga antalet med antikroppar där är mätningar på statistisk nivå. Så hur ska jag då tolka att de uppenbarligen inte mäter samma sak? Det måste rimligen hänga ihop med det där att *man kan vara immun utan att få antikroppar*, tänker jag. Och att det är det som nu kunnat konstateras i Stockholm, till nytta för andra delar av Sverige (och kanske till viss ledning för andra länder). För åtminstone här i det relativt homogena Sverige bör vi kunna dra slutsatsen att *det blir i alla fall inte värre här än vad det var i Stockholm innan det vände där*. Och det är ju alltid nåtttt!

Typ: men våg 2, då?! Bland annat i Sydkorea och i Tyskland är kanske den andra vågen redan här, sägs det (?!). Är detta ett virus som liksom spanska sjukan (jfr coronabrev 9) kommer tillbaka inte bara oväntat snabbt utan också slår oväntat hårt i andra omgången? Och varför det, då? När jag letar på nätet efter information om detta hittar jag ”bara” olika länders olika syn på om Sverige kanske netto står bättre rustat för andra omgången. Inget om det faktiska, dvs om man noterar någon skillnad på graden av smittsamhet och svårigheter i sjukdomsförloppet.

I väntan på det går jag över till nästa punkt.

Något som jag *säkert* vet

För inte så länge sedan hade Sveriges Radio varje dag runt kl 13 *Börsnoteringar*. Hur många som verkligen var jätteintresserade av olika aktiekurser (men inte hade tillgång till annan information än SRs vid lunchtid?) vet jag inte. Själv kände jag i alla fall ingen. Men det kan ha varit med *Börsnoteringar* som vad det är *Väderleksrapporten* – man kan lyssna till dem som till en sorts vardagspoesi. Som något som hör till.

Sedan månader har vi nu de dagliga *Dödsnoteringarna*. Variationerna i dem från dag till dag kan oftast förklaras med ”helg och därför färre inrapporteringar” eller ”början på veckan och därför viss

eftersläpning”, men man fortsätter dag efter dag med detta alldeles nya inslag i verkligheten. *Till vilken nytta?!*, undrar jag. Och alldeles *säker* är jag på att detta rapportering av dödsfallsantal känns rakt upp och ner barockt. Tänk om någon hade frågat dig i februari: ”tror du att man *varje dag* i radio och TV kommer att läsa upp hur många som dött i corona i Sverige det senaste dygnet?” Visst skulle väl du som jag svarat ett rungande N E J?! Och ändå sker det – och det är som om ingen reagerar. Ja, snarast som om alla börjat *förvänta sig* den publika nationella dödsrapporten strax efter lunch.

Skillnaden mellan å ena sidan den dagliga dödsrapporten vid dessa ytterligt profana presskonferenser och å den andra kyrkans pålysning av de församlingsmedlemmar (med namn!) som lästes upp i samband med söndagens högmässa ”En ny påminnelse om vår dödlighet lämnas oss idag ...” kunde knappast vara större. Vid pålysningarna är det människor av kött och blod, vid dödsrapporteringarna är det siffror som vilka siffror som helst och som används för allehanda jämförelser och motstridiga kommentarer.

Behöver jag säga att jag ogillar dödsnoteringarna?

Slutligen: vad är egentligen en dödsorsak?

Jag är också *säker på* att den angivna dödsorsaken i många fall är tveksam. Om någon med spridd svårartad och långt framskriden cancer fick en urinvägsinfektion och dog, står inte dödsorsaken som urinvägsinfektion utan som cancer. Med stor rätt – det kunde ju ha varit vad som helst som tillstötte, men det var cancer som var den egentliga dödsorsaken för det var den som hade fört människan till ett nära-döden-tillstånd. Nu i coronatider är det som att man tänker precis tvärtom. Visserligen sägs det att många av dem som dött ”av corona” bar på underliggande sjukdomar, men likväl är det coronan, den och bara den, som anges som dödsorsak.

New York Times hade en intressant artikel igår, 1/6,

https://www.nytimes.com/interactive/2020/06/01/us/coronavirus-deaths-new-york-new-jersey.html?campaign_id=154&emc=edit_cb_20200601&instance_id=18998&nl=coronavirus-briefing®i_id=113180083&segment_id=29821&te=1&user_id=95063624c2aa9e498d19023ea8c708af.

Artikeln ger statistik på hur det *tillkommit* en överdödlighet inte bara i covid-19 utan också i hjärtsjukdomar, diabetes, vanliga influensor och Alzheimer. De späckar sin statistik med många intressanta kommentarer. Och hos mig väcker artikeln också undringen: vad vet vi om skillnader på vad man i olika länder (och kanske också landsdelar här och kanske ner till enskild läkare) registrerar som dödsorsak? Har kanske Sverige blivit världsmästare på att rapportera som covid-19-förorsakat också det som i andra länder sorteras in under hjärtsjukdomar eller lunginflammation?

Coronabrev 12, 3 juni – 9 juni

- I dag har jag lärt mig att det finns 1 700 äldreomsorger i Sverige *utan* covid-19-smitta och 600 *med*. Varför har jag inte mött de proportionerna tidigare – att visserligen ¼ fått in smittan men att ¾ klarat sig ifrån den än så länge? Tänk vilket jobb och vilken klokskap som ligger bakom att så många hittills varit så framgångsrika!
- Vidare har jag mött siffran att varje år i Sverige är det 10 000 människor som råkar ut för hjärtstopp och bara 1 000 av dem klarar sig. Det skulle kunnat vara 7 gånger fler, dvs 7 000, som överlevde "bara" det fanns fler hjärtstartare och människor som kunde använda dem. Men när har du hört en upprördhet över att denna åkomma, betydligt dödligare än coronan, grasserar och att inte mer görs för att bättre hantera den?

Överhuvudtaget blir fokuset på covid-19 obegripligt så fort man jämför det med något annat skadligt. Så kände jag också igår kväll (7/6) då det skulle bli partiledardebatten och jag varken ville eller vågade se den. Av efterkommentarer i press att döma missade jag inget substantiellt – det verkar ha blivit precis lika ihåligt som jag befarade. Eller kanske rentav värre. Vad är det för krafter som leder till alla dessa övertoner, ofta med inslag av direkt aggressivitet? Om något, borde väl den gemensamma utmaning som pandemin innebär leda till att alla aktörer börjar vilja varandra *väl*, ja, t o m varandras *framgång* i de insatser de gör?! *Var finns den tonen i det politiska käbblat?*

Några ord om smittspårning

Smittspårning var legio på central nivå så länge som coronaintrånget var begränsat. Ganska snart gick man ifrån den, men den ska nu återupptas, sägs det. Det är säkert rätt och bra, men man får inte glömma att den faktiskt pågått (och pågår) hela tiden på lokal nivå. Individer som insjuknat i covid-19 ringer givetvis till de bekanta de träffat dagarna innan, berättar om sitt insjuknande och säger: "var nu extra uppmärksam om du känner dig det minsta förkyld ...". Många välskötta arbetsplatser har också sedan länge haft rutinen att om en medarbetare blir sjuk (oklart av vad!) kartlägger de vilka på jobbet hen samarbetat med de närmaste dagarna dessförinnan och ålägger dessa att jobba hemifrån de närmaste 10 dagarna. Redan detta har säkert hindrat mycket smittspridning.

Men ibland hinner smittan ändå före. En av mina vänner fick vara med om just detta när hon blev uppringd av en bekant som sa "var nu extra uppmärksam om du känner dig det minsta förkyld för jag har fått covid-19..." Det var bara det att hon redan *hade* blivit sjuk (ja, det var covid-19 också för henne), så hon i sin tur började ringa runt för att varna. Bland annat dem som hon druckit ett glas vin ihop med kvällen före, inalles sex personer, med nötter därtill. Av dem blev fem sjuka, 5 av 6. Varför inte den sjätte också blev sjuk? Jo, för att hon var nőtallergiker och alltså inte haft händerna i den gemensamma nötskålen.

Den sanna berättelsen gör att jag nog aldrig kommer att vilja äta ur en gemensam nötskål. För också långt efter det att coronan gjort sitt, är det ju samma smittmekanismer som finns kvar: man sätter ner handen och tar sig några nötter, för sedan handen till munnen och rör då för det mesta vid läpparna när man inmundigar nöterna, sätter sedan åter ner handen och tar sig några nötter. Etc. Varningsskylten bara lyser om skålen: HEMVIST FÖR SMITTA!

Själv har jag haft förmånen att idag vara med (på distans som alla andra) på bandningen av SKRs (Sveriges Kommuner och Regioner) nya spanarprogram "Om hörnet" som släpps i morgon. Uppgiften var att fånga upp tecken i tiden och utifrån dessa spåna och spana kring hur den nära vården kan ha utvecklats om ett tag. Programmet går att hitta från

<https://www.facebook.com/RinglaNu/videos/239807447320915/> . Och det handlar (nästan) inte alls om corona ...

Coronabrev 13, 10 juni – 16 juni

Så är vi då inne i midsommarveckan, och det är som om yttringarna av coronakrampen börjat lägga sig. Tecknen är många:

- Borta är reserestriktionen typ åk-inte-längre-än-några-timmar-hemifrån.
- E6:an till Göteborg är åter en enda rad av långtradare.
- Parkeringsplatsen på "mitt" inköpsfavoritställe i Södra Sandby är åter överfull med bilar.
- De dagliga presskonferenserna med de lika dagliga dödsnoteringarna, alltid "fel" av någon anledning (uteblivna alternativt ackumulerade inrapporteringar), är inte längre dagliga utan två i veckan.
- Det politiska käbblet är tillbaka, åtminstone i Sverige.
- Trump har fått det allt svårare – nu vill inte ens militären lyda honom längre och ställer inte upp på att vända sig mot demonstrerande amerikaner på hemmaplan

Men inget av detta gör det självklart vilka tankestrukturer som kommer att ta över när vi successivt frigör oss från den bedövande covid19-dominansen. Vi kommer förstås att i bakhuvudet undra över var coronaviruset över"vintrar" och hur dess framtida vågor kommer att påverka oss medicinskt. Men här och nu undrar jag mest över hur vi kommer att tänka och känna och handla om några månader *mentalt, socialt och ekonomiskt*.

Vad med rädslorna för närkontakter?

Själv skulle jag inte bli förvånad om handhållningen återvänder men kanske inte det ständiga kramandet. Ta i hand har vi ju gjort i eviga tider, men det ständiga kramandet mellan (nästan) okända individer är något relativt nytt. Det har ju bara ett decennium eller två på nacken.

Det enda jag är säker på för egen del är det där med nötskålen, jfr brev nr 12.

Vad med renässansen för det nationella?

Ja, fram trädde *Nationen* med stort "N". De flesta stängde sina gränser gentemot andra nationer; somliga stängde också av områden inom nationen. Vi skulle alla akta oss för det främmande – helst bara umgås inom familjen och absolut inte träffas internationellt. Inte bara FN och EU hamnade i bakvattnet – det gjorde också delar av det regionala och det kommunala.

I efterdyningarna till covid-19-våg-1 har nationaliseringsropen duggat tätt. En inte alltför vild gissning är att coronakommissionen kommer att hantera frågor om hur den nationella nivån ibland kanske vore bättre än den regionala eller kommunala.

Vad med ålderismen?

Det må ha varit aldrig så välment men en av många effekter av Stora Allfaran kring 70+:are är att vi nu ännu mer än tidigare buntats ihop till en anonym, skyddsvärd och maktlös massa utan förmåga att ta hand om sig själv. Det blir intressant att se om och hur detta kommer att luckras upp. Kommer exempelvis coronakommissionen att granska vad det fanns för evidensbaserade skäl till utestängandet/innestängandet av friska 70+:are?

Vad med tekniken?

Jag vill ge ett fullständigt fantastiskt överbetyg till informationsteknologin och dess tålighet. Den har bestått ett mästarprov och inte kraschat ihop en enda gång under pandemiperioden, trots den minst sagt plötsliga påfrestningen och överutnyttjandet utan förvarning. Visa mig vilken annan teknologi som skulle klarat denna uppskalning utan en massa strul! Många kommer att förändra sina vanor tack vare detta.

Vad med ekonomin?

Det är lika intressant som utmanande som tragiskt att se hur inflätade ekonomiska effekter är i varandra. De direkta är de lättaste att registrera, som t ex att underleverantörer som inte levererar omöjliggör också huvudföretagens arbete. Eller att stopp i en av de många råvarukedjorna kan få hela verksamheter att stanna. Men få hade väl tänkt på hur mycket som påverkas av om fler börjar jobba hemifrån: transporter, lunchställen, ...? Om vi slutar gå och klippa oss och slutar gå på gym?? Om vi slutar gå till vården av rädsla för smitta??? Om kulturutövandet stannar upp, både det på gräsrotsnivå och det professionella???? Om föreningslivet stryps????? Och skolorna stängs????? Och – på den globala nivån – om ekonomin tvärstoppas också i u-länder och resulterar i svält "bara" genom att vi stängt gränserna??????

Sambanden mellan *det mellanmännsliga* och *det ekonomiska* är så starka och så inflätade i varandra. Tvärstoppet fick sina effekter. Men nu är det något helt annat som ska till för en modifierad omstart. Undrar hur länge vi kommer att komma ihåg hur det under coronakrisen var den s k "tärande sektorn", den där människor arbetar direkt med och för andra människor, som stod sig bäst, medan den påstått "närande sektorn" skulle gått under om den inte fått så omfattande statligt stöd?

Länder kommer att kunna återvinna sina ekonomiska balanser i absoluta och relativa termer – det har de gjort förut. Skillnaden gentemot krig är att den materiella förödelsen är i det närmaste obefintlig och att vi dessbättre är ungefär lika många efter coronan som före som kan hjälpas åt med att bygga upp inte bara den egna tillvaron utan också den gemensamma.

Coronabrev 14, 17 juni – 24 juni

I dag har jag lyssnat på Anders Tegnells "Sommar". Vad gäller det coronarelaterade noterade jag bara två (mindre) överraskningar. Båda handlade om sådant som jag inte hört honom vara lika tydlig med tidigare:

Hela folkhälsan

Den ena handlade om *hela* folkhälsan. Folkhälsomyndigheten har ju uppdraget att värna just den totala folkhälsan. De ska med andra ord inte bara komma med rekommendationer utifrån det covid-19-relaterade i isolat utan väga in vad föreslagna åtgärder kan betyda för andra delar av folkhälsan. De har inte uppdraget att väga hälsa mot exempelvis ekonomi men väl att väga hälsa mot hälsa. Vad gör ensamheten med oss hälsomässigt, vad gör rädslan, vad gör uppbrotten från gemensamma rytmer? Hans emfas var starkast när han sa att det för Folkhälsomyndigheten varit självklart att inte stänga skolorna – betydelsen av en sådan åtgärd hade bara varit marginell ur coronaperspektiv men den hade haft en *stor* negativ, dvs hälsourholkande, betydelse för många barn.

Men han tog inte upp vad det betyder för hälsan *nu* att vi inte vet hur det blir till hösten och vintern och 2021 och 2022 och ... Han och alla andra är visserligen tydliga med att ingen kan veta hur den här pandemin ska utveckla sig. Men jag hör aldrig någon fundera över de *hälsomässiga konsekvenserna* av denna osäkerhet. I stället gör man det snarast till ett åliggande för allmänheten att vi ska vara medvetna om att vi inte vet hur det kommer att gå. Punkt slut. Själv tänker jag att här ryms ett avgörande hälsoperspektiv som skulle behöva ventileras. Ens *föreställningar* om framtiden är ju i allra högsta grad närvarande redan NU eftersom tankarna och handlingarna inte är till för nuet (det är ju redan borta!) utan för just framtiden. Framtiden styr alltså nuet minst lika mycket som det förflutna gör. Framtiden kan fungera som en *möjlighetsrymd* och *drivkraft* och därmed till vitalisering och hälsa. Men blir vi itutade att framtiden är svart, talar den – på förhand – tillbaka till oss och påverkar oss genom att lägga en förlamningens slöja över nuet. Dvs bidrar bara till ett: ohälsa.

Helt grundläggande för kultur och samhälle är ju att vi visar varandra att vi tror på att framtiden alls *finns*. Och att vi dessutom berättar för varandra om våra planer (så att vi samtidigt stämmer av våra framtidsföreställningar). Inte för att planerna i sig är så viktiga, men för att *planeringen* har en livgivande effekt. Som han sa, Churchill, (och för den delen också Eisenhower): *Plans are of little importance, but planning is essential*. Så ta inte ifrån oss det genom att ständigt predika att det kan gå värre än illa med den här pandemin och nästa och ...

Det internationella

Jag inledde mina coronabrev för 13 veckor sedan med att berätta hur vi (nästan) blev fast i USA när Trump abrupt stängde gränserna och hur vi sedan knappt kunde komma hem från Paris eftersom då också Danmark hunnit stänga sina gränser. Men jag hade faktiskt inte före Anders Tegnells Sommarprogram funderat över hur denna plötslighet då slog mot de professionella. Enligt ATs framställning hade i princip hela den professionella epidemiologiska världen från januari och framåt haft en intensiv och livaktig internationell dialog i vilken de i allt väsentligt varit *överens* om hur de tänkte om covid-19 utifrån allt de visste om tidigare pandemier och smittspridningar och motmedel. När så *plötsligt*, nästan över en natt den 14/3 (matematikens dag, lätt att komma ihåg, $\pi = 3,14$), den stora Gränsstängningen sattes in, stod Sverige så gott som ensamt kvar med att hålla fast vid den långsiktighet i åtgärderna som åtminstone AT tidigare upplevt att "alla" var överens om.

Nu är vi mitt i en brytning då Sverige får kritik (från nöjesfälten, t ex) för den 50-regel som de tidigare helkarantänsländerna hoppat över när de nu öppnat upp. En smitthärd tar fart på det ena stället, en annan på det andra. Summerat *ökar fortfarande antalet nya fall per dag globalt sett*. Att då gå från

totalkarantän till att tillåta större folksamlingar verkar knappast rimligt. Fast jag kan förstås inte förneka att det hade varit mycket *roligare* att se Liverpool vinna engelska ligan under publikovationer på Anfield än vad det nu är med strömmen av matcher inför tomma läktare ...